

แนวทางในการประเมินผล
เพื่อการเรียนรู้
และพัฒนาวิชาชีพ

สำหรับ
ชุมชน

ทำความรู้จักกับการประเมินผล

เพื่อการเรียนรู้ และ พัฒนา (ARE)

การประเมินผลเพื่อการเรียนรู้ และพัฒนา *คืออะไร ?*

ARE เป็นคำพูดสั้นๆ
ที่ใช้แทนคำว่า
"การประเมินผลเพื่อการเรียนรู้และพัฒนา"

เป็นรูปแบบการประเมินวิธีหนึ่งของ สสส.สำนัก 6
ใช้เป็นกระบวนการเพื่อพัฒนา และสร้างการเรียนรู้
ให้กับแกนนำโครงการรับทุนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

เมื่อชุมชนขับเคลื่อนโครงการควรมีการประเมินผลเพื่อวัดความสำเร็จของโครงการ
โดยมีจุดเน้นของความสำเร็จคือ *เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงผลลัพธ์*

เช่น

จากเคยดื่มเหล้าทุกวัน มีการ
เปลี่ยนแปลงเป็น *เลิกดื่มเหล้า*

ไม่เคยคัดแยกขยะเปลี่ยนเป็น
คัดแยกขยะทุกครั้งก่อนทิ้ง

ในแต่ละระยะที่เกิดการเปลี่ยนแปลงควรมีการนำผลนั้นมาวิเคราะห์บทเรียนที่เกิดขึ้น
เพื่อสร้างการเรียนรู้ให้แกนนำโครงการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง หรือในขณะที่ยังดำเนินงาน
อาจจะไม่สำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ก็ควรนำผลนั้นมาวิเคราะห์หาบทเรียนเช่นกัน
เพื่อนำบทเรียนที่ได้ไปปรับปรุงวิธีการทำงานให้มีความสำเร็จสูงขึ้น

ทำไมชุมชน ต้องทำ ARE

เมื่อมีการดำเนินโครงการแล้ว การทำ ARE จะทำให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง **ซึ่งประกอบด้วย**

แกนนำโครงการ

กลุ่มเป้าหมาย

คนในชุมชนและภาคที่เกี่ยวข้อง

ได้รับรู้ความก้าวหน้าและความสำเร็จและ
ไม่สำเร็จ ร่วมกันเป็นระยะๆ และการทำ
ARE ทำให้ได้เห็นผลการเปลี่ยนแปลงอย่าง
ต่อเนื่องตลอดระยะเวลาที่ทำโครงการ

การได้รับรู้ข้อมูลผลการเปลี่ยนแปลง
ที่เป็นประโยชน์กับชุมชนอย่างต่อเนื่อง
ทำให้เกิดการยอมรับและปฏิบัติ จนนำ
มาสู่ความร่วมมือที่มากขึ้น

ข้อมูลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในแต่ละ
ระยะนั้น ทำให้ได้เรียนรู้จากการปฏิบัติที่
นำไปสู่ความสำเร็จและไม่สำเร็จร่วมกัน

นำบทเรียนที่ได้จากการปฏิบัตินำไปสู่การ
ปรับปรุงการทำงานในระหว่างดำเนินงาน
ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้มากขึ้น

ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในระหว่าง
ทางเท่านั้น ไม่มีการนำผลที่ได้ไปใช้
ในการปรับปรุงระหว่างการทำงาน
และยังขาดการพูดคุยถึงบทเรียน
จากผลที่เกิดขึ้น

ไม่มีข้อเรียนรู้หรือบทสรุปของ
การแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น

ส่วนใหญ่เป็นการประเมินผลเพื่อสรุป
ผลความสำเร็จของงานในช่วงสุดท้าย
หรือสิ้นสุดโครงการ หรือบางครั้งมี
การประเมินระหว่างทาง แต่ส่วนใหญ่
พบว่าเป็นการประเมินการดำเนินงาน
ตามแผน

บางโครงการมีการนำข้อเสนอแนะไป
ปรับใช้ แต่ไม่มีกระบวนการติดตามหลัง
ปรับปรุง หรือไม่คำนึงถึงผลของการ
เปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการปรับปรุง

การประเมินผลโครงการ
ด้วยวิธีการเดิม

ARE

ดีกว่าวิธีการประเมินแบบเดิม
อย่างไร ?

มีการออกแบบจัดการข้อมูลตามตัวชี้วัดร่วมกัน และมีการวางแผนการประเมินในระหว่างการดำเนินงานสอดคล้องกับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในระหว่างทาง และนำผลนั้นมาคืนข้อมูลสะท้อนผลร่วมกันเพื่อบอกความสำเร็จ ความไม่สำเร็จ ทำได้ ทำไม่ได้ เพราะเหตุใด นำมาสู่การรับรู้

มีการกำหนดโจทย์การประเมินหรือผลลัพธ์ไว้อย่างชัดเจนและเป็นที่รับรู้ร่วมกันระหว่างแกนนำโครงการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

การประเมินด้วย

ARE

ได้เรียนรู้ร่วมกันพร้อมทั้งหาวิธีการในการปรับปรุงและพัฒนาเพื่อให้บรรลุผลลัพธ์ตามเป้าหมายได้มากขึ้นในระหว่างดำเนินโครงการ

ได้บทเรียนในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคเพื่อใช้ขยายผลและดำเนินงานในครั้งต่อไปด้วย

วางแผนในการขับเคลื่อนในระยะต่อไปร่วมกัน โดยมีการประเมินผลตามที่ตกลงปรับปรุงร่วมกัน และมีการใช้ผลทั้งผลลัพธ์ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้และผลลัพธ์ที่เกิดจากการปรับปรุงเป็นระยะๆ จนสิ้นสุดการทำงานหรือโครงการ ก็จะเกิดความสำเร็จที่เห็นพัฒนาการความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง

ในการประเมินผลเพื่อ
การเรียนรู้และพัฒนา
(ARE) ของชุมชนนั้น

มีขั้นตอนสำคัญ
ขั้นตอน

ขั้นเตรียมการ

ขั้นการเก็บ รวบรวม
และวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนการสะท้อนผล

ขั้นตอนการทำ
ARE
ชุมชน

ขั้นเตรียม การ

ในขั้นตอนการเตรียมการนี้มีความสำคัญอย่างมาก

ในการทำ **ARE** ซึ่งมีกระบวนการสำคัญ
ที่เรียกว่าการคลี่โครงการหรือการทำ
ความเข้าใจโครงการ

ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่แนะนำโครงการและผู้มีส่วน
เกี่ยวข้องต้องมาทำความเข้าใจร่วมกันในรายละเอียด
แผนงานโครงการ **ประกอบด้วย**

เป้าหมาย
(ผลลัพธ์และตัวชี้วัด)
ที่ต้องการให้เกิด

กิจกรรมที่ต้องทำ

ระยะเวลา ในการ
ดำเนินงานและวิธีวัด
ความสำเร็จของ
โครงการ

ทำไมชุมชน เราถึงทำเรื่องนี้

ขั้นตอนนี้เป็นการทบทวนข้อมูลสถานการณ์
ปัญหาในประเด็นที่จะขับเคลื่อนร่วมกัน **เช่น**

ปัญหา (ปัญหาการดื่มเหล้า)

ข้อมูลจำนวนคน (มีคนดื่มกี่คน)

ค่าใช้จ่าย (ค่าเหล้า)

สาเหตุ (สาเหตุการดื่มเหล้าของคนในชุมชน)

ผลกระทบ (ผลกระทบจากการดื่มเหล้าของคนในชุมชน)

จากการทบทวนถ้าพบว่า ชุมชนยังไม่มีข้อมูลสถานการณ์
ที่ชัดเจนก็นำโครงการต้องมีการวางแผนจัดการข้อมูล
ดังกล่าว เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการเปรียบเทียบความสำเร็จ
ก่อนหลังดำเนินงาน

การคลี่ โครงการ

มีขั้นตอน
ดังต่อไปนี้

"ขั้นตอนนี้จะทำให้ทุกคนเข้าใจ
รับรู้และเห็นปัญหาร่วมกัน"

เป้าหมาย

โครงการ
ครั้งนี้
คืออะไร

ขั้นตอนนี้เป็นการคลี่เป้าหมายหรือผลลัพธ์ที่อยากเห็น การเปลี่ยนแปลงแต่ละขั้นโดยใช้บันไดผลลัพธ์ ซึ่งแกนนำโครงการจะชวนกันวางเป้าหมายที่อยากให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากผลลัพธ์สุดท้าย แล้วค่อยเชื่อมโยงมาหาผลลัพธ์ที่ควรจะมีการเปลี่ยนแปลงก่อนหน้าเป็นขั้นๆ ในช่วงระยะขับเคลื่อนงาน ซึ่งอาจจะ 1 ปี หรือตามระยะเวลาสิ้นสุดการขับเคลื่อนโครงการ **เช่น**

การกำหนดเป้าหมายผลลัพธ์ประเด็นลด ละ เลิกเหล้า โดยกำหนดเป้าหมายสุดท้ายคือ ผลกระทบจากการดื่มเหล้าลดลง

ขั้นที่

4

ขั้นที่

3

โดยต้องเกิดผลลัพธ์ก่อนหน้า คือ พฤติกรรมคนดื่มต้องลด ละ เลิกเหล้า

ขั้นที่

2

เกิดความร่วมมือในการปฏิบัติ เชิญชวน ติดตาม และสนับสนุน ให้คนลด ละ เลิกเหล้าอย่าง ต่อเนื่อง

ขั้นที่

1

กลุ่มเป้าหมายทุกคนดื่ม และผู้เกี่ยวข้องมีความรู้ ความสนใจ และตระหนักในการลด ละ เลิกเหล้า

"ทุกคนได้ร่วมกันกำหนด และทำความเข้าใจกับ เป้าหมายร่วม"

1

ค่าใช้จ่ายค่าเหล่าที่ลดลง

2

การทะเลาะวิวาทจากการ
ดื่มเหล้าลดลง

อะไรเป็นตัวบอก ความสำเร็จ

ขั้นตอนนี้เป็นการนำผลลัพธ์ที่กำหนด
ในบันไดผลลัพธ์แต่ละขั้นมาคลี่ตัวชี้วัด
มีอะไรบ้างที่จะบ่งบอกได้ว่าการ
เปลี่ยนแปลงในแต่ละผลลัพธ์ ที่อยาก
เห็นการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นจากข้อมูล
สถานการณ์ที่เป็นอยู่ เช่น ตัวชี้วัดของ
ผลลัพธ์ผลกระทบจากการดื่มเหล้า
ลดลง **ได้แก่**

3

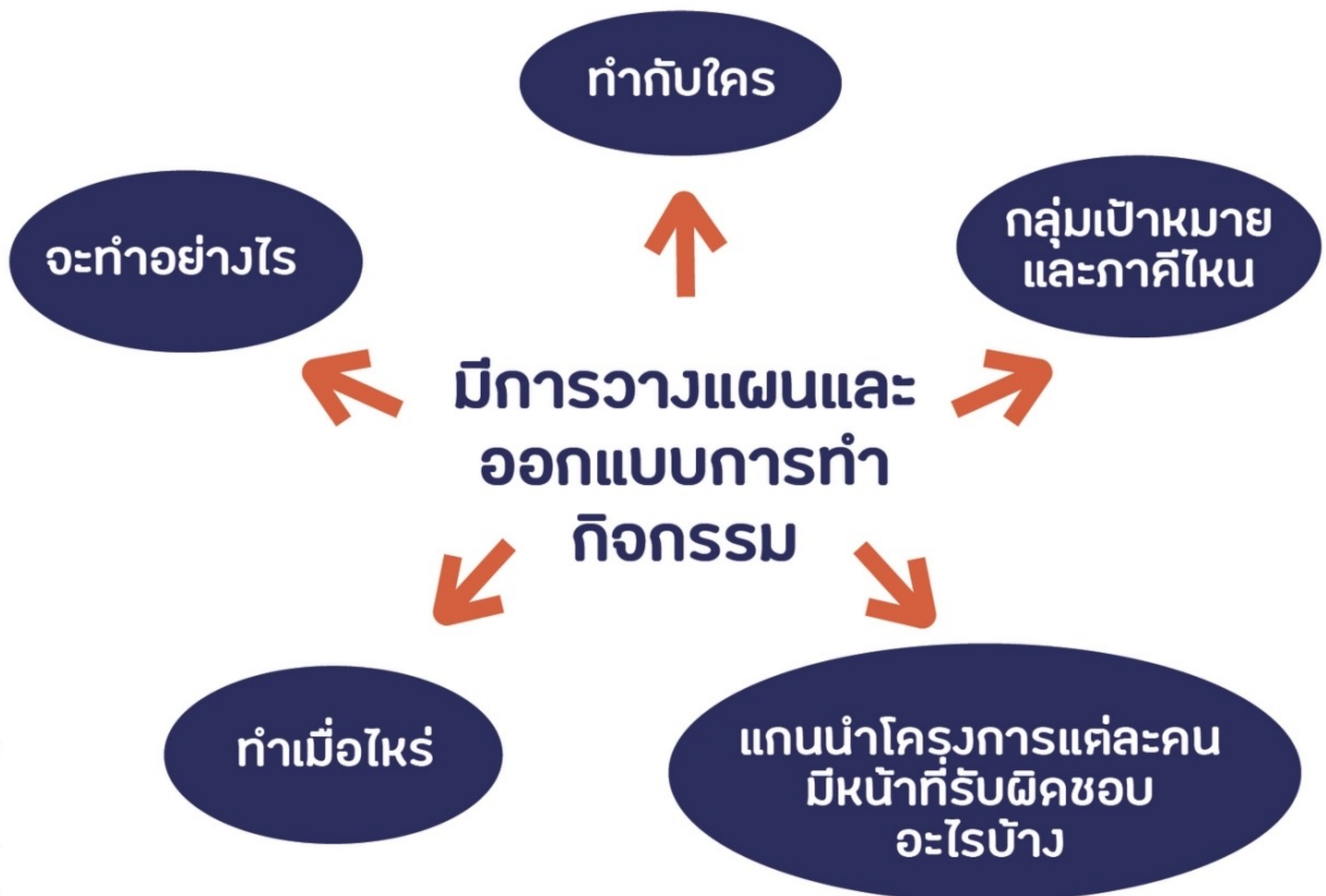
เหตุร้ายกาจและเรื่องราวเรียน
จากการดื่มเหล้าลดลง

"ตัวชี้วัดต้องสะท้อนความสำเร็จ
และเป็นที่รับรู้ยอมรับร่วมกัน"

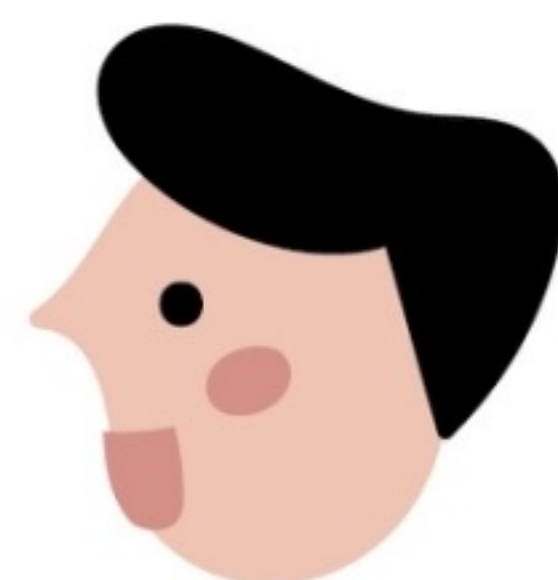
กิจกรรมที่ ออกแบบ

ไว้นั้นเพียงพอต่อ
การเกิดผลลัพธ์
หรือไม่

ขั้นตอนนี้เป็นการตรวจสอบความเชื่อมโยง
ของกิจกรรมในแผนงานโครงการ กับผลลัพธ์
และตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ว่าสอดคล้องเพียงพอ
ที่จะทำให้เกิดผลลัพธ์นั้นได้หรือไม่เพียงใด

"ต้องรู้ว่ากิจกรรมไหนจะต้อง
ทำอะไร กับใคร เมื่อไหร่
แกนนำมีบทบาทอะไรในแต่ละ
กิจกรรม"

ความสำเร็จ วัดได้อย่างไร

ขั้นตอนนี้แกนนำและผู้เกี่ยวข้องต้องช่วยกัน
ออกแบบเก็บข้อมูลตามตัวชี้วัดของโครงการ
เช่น

เก็บข้อมูลอะไร
(ค่าใช้จ่ายค่าเช่า)

เมื่อไหร่

(เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์จากคนคัมปีละ 3 ครั้ง
โดยแกนนำโครงการแต่ละคัม และข้อมูลจากร้านค้า
ที่ขายเหล้าทุกเดือนโดยร้านค้าบันทึก)

ใครมีหน้าที่เก็บข้อมูล
(แกนนำโครงการแต่ละคัม และร้านค้า)

**มีการแบ่งหน้าที่และ
กลุ่มเป้าหมายที่ต้อง
รับผิดชอบในการ
จัดเก็บข้อมูล**

(แกนนำ 3 คน มีหน้าที่รวบรวม
และวิเคราะห์ข้อมูล)

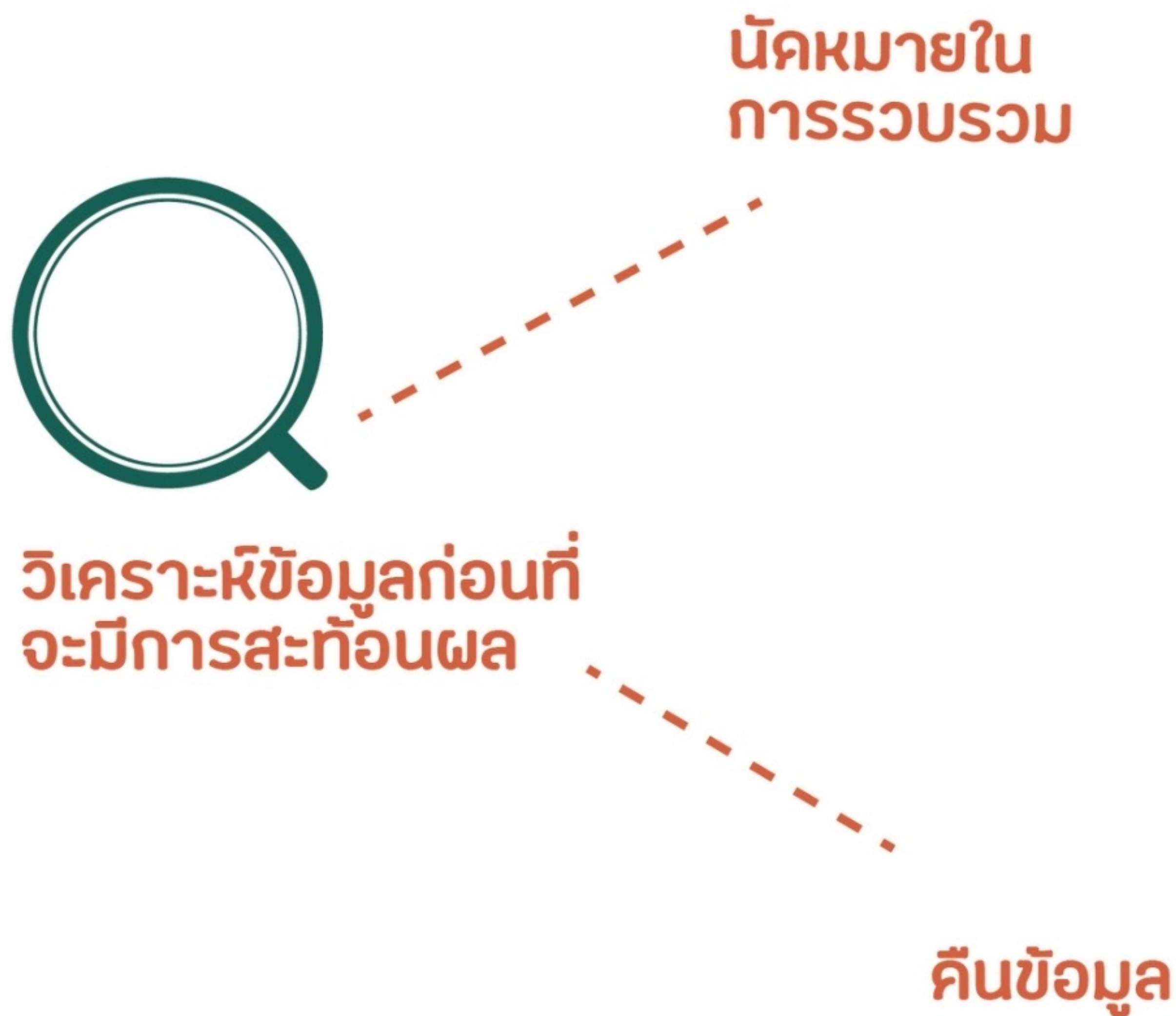
ใครมีหน้าที่รวบรวมข้อมูล
(แกนนำ 3 คน)

"แกนนำโครงการต้องมี
เครื่องมือ ต้องมีความรู้
ความเข้าใจในการเก็บข้อมูล
และบทบาทหน้าที่
ในการเก็บข้อมูล"

วางแผนการลงพื้นที่ในการ เก็บข้อมูลกำหนดระยะเวลา ในการเก็บข้อมูล

เช่น ในการประชุมแกนนำทุกเดือน
หรือประชุมประจำคมของหมู่บ้าน

แกนนำโครงการควรทำความเข้าใจกับ
ผู้เกี่ยวข้องก่อนพร้อมแบ่งบทบาทหน้าที่ในการคลี่โครงการ

DO

ควรวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย
และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อวางแผน
เชิญเข้าร่วมเวทีคลี่โครงการ

เช่น

แกนนำโครงการตัวแทนกลุ่ม
เป้าหมาย ภาควิชาหรือฝ่ายที่
เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ทำ

เช่น ประเด็นขยะเชิญเทศบาลหรือ อปท.
ประเด็นเหล้าเชิญพระ รพ.สต.
ประเด็นสารเคมีเชิญปราชญ์ชุมชน เกษตรอำเภอ เป็นต้น

ควรถ่ายทอดเอกสารโครงการให้แกนนำโครงการ
ทุกคนได้ศึกษาก่อนเข้าร่วมเวที

การคลี่โครงการ (เครื่องมือที่ใช้ประกอบการคลี่
โครงการคือ บันไดผลลัพท์) ในการคลี่โครงการ

ขั้นตอนการเก็บ รวบรวม และ วิเคราะห์ ข้อมูล

หลังจากการคลี่โครงการแล้ว แกนนำโครงการมีความรู้ความเข้าใจในเป้าหมายความสำเร็จ ตัวชี้วัดของโครงการ และเครื่องมือการเก็บข้อมูลตามความสำเร็จ หลังจากนั้นเป็นขั้นตอนที่แกนนำโครงการมีการลงพื้นที่ติดตามเก็บข้อมูล โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

การแบ่งทีมเก็บข้อมูล

แบ่งพื้นที่รับผิดชอบ

การทำความเข้าใจแบบเก็บข้อมูล

การนำข้อมูลมารวบรวมสรุปร่วมกัน
พร้อมทั้งตรวจสอบความถูกต้องของ
ข้อมูลร่วมกัน

ขั้นเตรียมนำเสนอข้อมูลในเวทีสะท้อนผล

ซึ่งในขั้นตอนการเก็บข้อมูล รวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลนั้น **ต้องคำนึงถึง ความสามารถ ความพร้อม ความถนัด** ของแกนนำโครงการหรือ แกนนำชุมชนที่จะทำหน้าที่

การแบ่งทีม เก็บข้อมูล

โดยเฉพาะในชุมชนที่เพิ่งเริ่มต้นหรือยังไม่มีประสบการณ์ อาจจะต้องมีการกำหนดและแบ่งหน้าที่ให้เหมาะสมและ สอดคล้องกับการจัดการข้อมูล

เช่น มีแกนนำโครงการที่สามารถสอบถาม และบันทึกข้อมูลได้ 10 คน โดยอาจ ให้แกนนำโครงการคนอื่นๆ เป็นคน ร่วมเรียนรู้และช่วยสนับสนุนในการ เก็บข้อมูล

แบ่งพื้นที่ รับผิดชอบ

ต้องมีการแบ่ง

พื้นที่

หน้าที่ความรับผิดชอบ

กระจาย
ไปตามคุ่ม

หรือกำหนดครัวเรือน กลุ่มเป้าหมาย
ในกรณีที่มีการติดตาม เก็บข้อมูล
ประเมินผลเป็นคุ่ม หรือกลุ่ม ก็อาจมี
การแบ่งหน้าที่ในระดับกลุ่มหรือคุ่ม
ด้วยเพื่อให้เกิดความเหมาะสม ชัดเจน
และครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย

นอกจากนี้อาจกำหนดแกนนำที่มีศักยภาพในการรวบรวมและ
วิเคราะห์ผลด้วย **ซึ่งจะเป็นกลุ่มที่มีประสบการณ์
ความ เข้าใจในการสรุปและวิเคราะห์ข้อมูล**
ขั้นตอนนี้ชุมชนและพี่เลี้ยงอาจมีการกำหนดตั้งแต่ระยะการคลี่
โครงการไว้แล้ว แต่เมื่อจะเริ่มดำเนินการจริงควรมีการทบทวน
อีกครั้ง

เมื่อได้ทีมและมีการแบ่งบทบาทหน้าที่ชัดเจนแล้ว ก็ควรมีการทำความเข้าใจว่าการติดตามเก็บข้อมูลนั้นจะมีวิธีการในการเก็บข้อมูลได้อย่างไร

เช่น

การตั้งคำถามในการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูล วิธีการสังเกต วิธีการบันทึก

การเก็บข้อมูลการคัดแยกขยะของครัวเรือน

โดยการใช้การให้คะแนน

ถ้าคัดแยกถูกต้องให้ 10 คะแนน

ถ้าคัดแยกแต่ไม่ถูกต้องให้ 5 คะแนน

ไม่คัดแยกให้ 0 คะแนน

การทำความเข้าใจแบบเก็บข้อมูล

จะมีการสังเกตได้อย่างไรบ้าง

เช่น ต้องเห็นการคัดแยกที่ประเภท คัดแยกอย่างไร หรือสอบถามวิธีการและความต่อเนื่องในการคัดแยก และวิธีการกรอกตัวเลข ซึ่งควรมีการทดลองลงพื้นที่ฝึกเก็บข้อมูลร่วมกันก่อนการเก็บข้อมูลจริง ในบางประเด็นอาจให้ครัวเรือนหรือกลุ่มเป้าหมายเป็นผู้เก็บและบันทึกข้อมูล เช่น ค่าใช้จ่ายซื้อผัก

แกนนำโครงการต้องทำความเข้าใจกับแม่บ้านแต่ละครัวเรือนและติดตามดูการบันทึกข้อมูลในช่วงแรกๆ ด้วย หรือการบันทึกข้อมูลการใช้ถุงหิ้ว ค่าเช่า ค่าผักโดยเจ้าของร้านค้า เป็นต้น

ขั้นตอนนี้จะ เป็นบทบาทของแกนนำคุ้ม กลุ่ม หรือผู้รับผิดชอบ
ที่ตกลงกันของสภาผู้นำชุมชนที่จะทำหน้าที่ติดตามผลการเก็บ
ข้อมูลของผู้รับผิดชอบเก็บข้อมูลและนำมาสรุปผลและวิเคราะห์ผล

เช่น

หลังจากแกนนำโครงการในคุ้มออกติดตาม
เก็บข้อมูลตามกติกาสัญญาใจครัวเรือนที่รับผิดชอบแล้ว
จะนำมาส่งและรวบรวมกับหัวหน้าคุ้ม หรือนำมาสรุปผล
ร่วมกันที่บ้านหัวหน้าคุ้ม

การนำข้อมูลมารวบรวม
สรุปร่วมกันพร้อมทั้งตรวจสอบ
ความถูกต้องของข้อมูลร่วมกัน

ถ้าพบว่าแกนนำโครงการคนไหนไม่นำข้อมูลมาจะมีการติดตาม

หรือ

เมื่อมีการนำข้อมูลมาสรุปร่วมกันแล้วพบว่าข้อมูลยังไม่ครบถ้วน
หรือข้อมูลไม่ชัดเจน มีความผิดพลาดในการบันทึกก็อาจต้องร่วมกัน
ลงพื้นที่เก็บข้อมูลซ้ำ โดยการสัมภาษณ์หรือการสังเกตเพิ่มเติม

3 ขั้นตอนนี้ทำ อย่าง คือ

จะคืนข้อมูลอะไร

รูปแบบวิธีการในการคืนข้อมูล

ผู้รับผิดชอบคืนข้อมูล

ขั้นเตรียมนำเสนอข้อมูล
ในเวทีสะท้อนผล

ตัวอย่างเช่น

ข้อมูลจำนวนคนลด ละ เลิกเหล้า และดื่มเหล้า
ในการคืนข้อมูลในระดับแกนนำโครงการจะมี
การคืนข้อมูลรายชื่อและพฤติกรรมลด ละ
เลิก หรือดื่มเหล้าของกลุ่มเป้าหมาย

ส่วนการคืนข้อมูลในระดับประชาคมหมู่บ้านจะ
ใช้ข้อมูลจำนวนคนลด ละ เลิกและคนดื่มเหล้า
โดยคนที่ทำหน้าที่คืนข้อมูลเป็นแกนนำที่ทำหน้าที่
รวบรวมวิเคราะห์ข้อมูลในระดับคุ้มทุกคุ้ม เป็นต้น
โดยอาจมีการซักซ้อมเตรียมการล่วงหน้า ก่อน
เวทีคืนข้อมูล

ในขั้นตอนนี้เราจะเห็นการเรียนรู้ของทั้งแกนนำโครงการกลุ่มเป้าหมาย และผู้เกี่ยวข้อง **แสดงศักยภาพในการทำงาน ซึ่งมีทั้งทำได้ ทำไม่ได้ หรือทำได้ไม่ดี** โดยทักษะและสมรรถนะต่าง ๆ ที่เกิดจากการผ่านกระบวนการเรียนรู้จากการช่วยกันทำ ถ่ายทอดความรู้ให้กันและกัน และจากการสอนงานของพี่เลี้ยงผ่านการสื่อสารหรือลงพื้นที่สอนงานเพิ่มเติมด้วย

ในบางชุมชนจะพบการกระจายความรับผิดชอบ มีการเข้าถึง และมีระดับความร่วมมือที่มากขึ้นไปด้วย

ขั้นตอนการ สะท้อนผล

ข้อมูลที่ติดตามประเมินผล

ข้อมูลนั้นจะถูกนำมา
คืนข้อมูล

การสะท้อนผล ← ----- ได้ถูกรวบรวมและ
หรือเรียกว่า วิเคราะห์ผลแล้ว

ซึ่งเป็นกระบวนการนำผลการดำเนินงาน และผลการเปลี่ยนแปลง
ที่เกิดขึ้นมาคืนให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมด เพื่อรับรู้ผลที่เกิดขึ้น
ร่วมกันยืนยันผล และสรุปบทเรียนจากการทำงานเพื่อใช้พัฒนา
ปรับปรุงต่อเนื่องร่วมกัน การสะท้อนผลลัพธ์ในระดับชุมชนจะมี

**การสะท้อนผล
รูปแบบ
ได้แก่**

4

การสะท้อนผลทันทีใน
ระดับครัวเรือน

การสะท้อนระดับกลุ่ม / ชุม

การสะท้อนผลระดับแกนนำ
โครงการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

การสะท้อนระดับชุมชน

การสะท้อนผล ทันทีในระดับครัวเรือน

หลังแกนนำลงเก็บข้อมูล
พร้อมทั้งบอกผลให้คำแนะนำปรับปรุง
หรือชื่นชม

เช่น

เมื่อแกนนำพบว่า **ครัวเรือนคัดแยกขยะไม่ถูกต้อง**
จะมีการสอบถาม สืบเกตถึงสาเหตุของการไม่ปฏิบัติ
ซึ่งเมื่อพบว่าครัวเรือนไม่มีความรู้ความเข้าใจก็จะ
สอนวิธีการและแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้อง

แต่ถ้าพบว่า

เกิดจากทัศนคติ **การไม่ยอมรับและร่วมมือ** จะมีการ
จัดระดับการแก้ปัญหา และนำข้อมูลนี้ไปสื่อสารต่อกับทีมแกนนำโครงการ
เพื่อปรับปรุงวิธีการติดตามทำความเข้าใจ
และสร้างความร่วมมือในครั้งต่อไป

เมื่อแกนนำได้เก็บข้อมูล
ก็จะนำมารวบรวมในกลุ่มหรือคุ่ม
เพื่อยืนยันผลดูความน่าเชื่อถือ
ข้อมูลบางอย่างนำมาสู่
การปรับปรุงและแก้ไขปัญหา
โดยกลไกคุ่มและกลุ่มทันที

การสะท้อน ระดับกลุ่ม / คุ่ม

เช่น

เมื่อพบ **ครัวเรือนที่ไม่คัดแยกขยะ**
แกนนำได้อธิบายแล้ว **ยังไม่ปฏิบัติ**
แกนนำในคุ่มจะร่วมกันลงไป
จัดการ

ในบางชุมชนมีการนำข้อมูลมาสะท้อนกับครัวเรือน
ในการประชุมระดับคุ่ม และหาแนวทางปรับปรุง
แก้ไขปัญหาร่วมกันในคุ่ม

หรือส่งต่อปัญหาที่แก้ไขไม่ได้ใน
ระดับคุ่มสู่ระดับแกนนำโครงการ

อาจจะมีทั้งการสะท้อนผลด้วยทีมแกนนำโครงการ
ด้วยกันเองในการประชุมทุกเดือน

และในบางครั้งเป็นการสะท้อนร่วมกับพี่เลี้ยง
ตัวแทนกลุ่มเป้าหมาย และภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง

การสะท้อนผลครั้งนี้เป็นการนำข้อมูลที่มีการวิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้นตามตัวชี้วัด
มาคืนข้อมูลร่วมกัน เพื่อให้ทราบผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลง
ที่เกิดขึ้นในแต่ละระยะ

การสะท้อนผล ระดับแกนนำโครงการ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

พร้อมกับร่วมกันยืนยันผล ตรวจสอบความน่าเชื่อถือ
ของข้อมูลที่เกิดจากการดำเนินงานร่วมกัน

มีการเปรียบเทียบผลการดำเนินงานกับเป้าหมายที่คาดหวัง

วิเคราะห์บทเรียนร่วมกันจากผลที่เกิดขึ้น

เช่น ทำได้ตามเป้าหมาย หรือไม่ได้ตามเป้าหมายเพราะอะไร
มีบทเรียนสำคัญในการดำเนินกิจกรรมอะไรบ้าง ทำแบบไหน
ทำอย่างไร มีปัจจัยเงื่อนไข
ปัญหาอุปสรรค และวิธีแก้ปัญหายังไงบ้าง

นำบทเรียนนั้นมาสู่การจัดทำข้อเสนอ
และแผนที่จะดำเนินงานต่อ เพื่อนำเข้าสู่เวทีประชาคม
ของชุมชนต่อไป

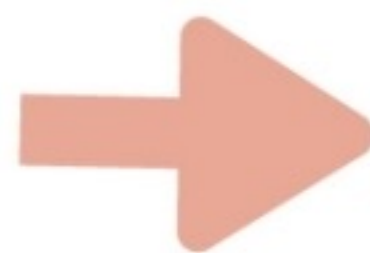
การสะท้อน ระดับชุมชน

นำข้อมูลที่ได้จากเวทีการสะท้อนผลในระดับแกนนำโครงการและ
ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมาคืนข้อมูลให้กับประชาคม ซึ่งมีเป้าหมายสำคัญ
ในการสะท้อน

คือ

คืนข้อมูลการเปลี่ยนแปลงและปัญหาอุปสรรค
ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานที่ผ่านมาให้ประชาคม
ได้รับทราบ และวิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคร่วมกัน

นำผลการร่างแผน
การปรับแผนของแกนนำ
โครงการมาทำความเข้าใจ

ประชาคมได้ร่วมวิเคราะห์และ
แสดงความคิดเห็นและตกลง
ความร่วมมือในการดำเนินงาน

การตกลงมาตรการ
หรือกติกาในการปฏิบัติ
เข้มข้นขึ้น

เช่น

แสดงความคิดเห็นและมีข้อเสนอ
ในการปรับปรุงพัฒนาเพิ่มขึ้น
จากการประชาคม

การวางแนวทางปฏิบัติในที่สาธารณะ
และครัวเรือน ที่ยังไม่ให้ความร่วมมือซึ่ง
กลไกคุ้มหรือแกนนำโครงการยังไม่สามารถ
จัดการแก้ไขได้

หลังจากที่มีการสะท้อน ผลลัพธ์ร่วมกันจนได้บทเรียน และแนวทางในการดำเนินงาน ต่อแกนนำโครงการ

ควรมีการนำผลที่ได้นั้นมาวางแผนดำเนินงาน

ติดตามผลจากการปรับปรุง

ดำเนินงานตามแผนนั้นอย่างต่อเนื่อง
เพื่อเป็นการตรวจสอบผลจากการวางแผนปรับปรุง
ว่าเป็นไปตามที่คาดหวังไว้หรือไม่

กระบวนการสะท้อน
ผลลัพธ์ในการทำ

ARE

ต้องมีการทำงานและ
ติดตามความต่อเนื่อง

1

ต้องคุยเรื่องผลลัพธ์เป็นหลัก

คุยเรื่องการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น
โดยการเปรียบเทียบข้อมูลผลลัพธ์
ที่เกิดขึ้นกับเป้าหมาย กับสถานการณ์
เดิมว่าดีขึ้นมากน้อยแค่ไหน

การทำอย่างมีส่วนร่วม

ในการสะท้อนผล ARE ระดับ
แกนนำโครงการและผู้มีส่วน
เกี่ยวข้อง ควรให้ผู้มีส่วนเกี่ยว
ข้องทั้งหมดได้รับรู้ ยืนยันผล
และร่วมแสดงความคิดเห็นต่อ
ผลที่เกิดขึ้นตามข้อมูลผลลัพธ์
ที่ได้คืนในวงสะท้อน ตลอดจน
ร่วมกันวางแผนและสร้างความ
ร่วมมือในการปรับปรุงการ
ดำเนินงานต่อ

2 **ใช้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือ** เมื่อมีการคืน
ข้อมูลผลลัพธ์แล้วจะมีการสอบถาม
ข้อมูลและร่วมยืนยันความถูกต้องของ
ข้อมูลร่วมกันเพื่อให้เกิดการยอมรับ
การเปลี่ยนแปลง ทั้งเชิงปริมาณและ
เชิงคุณภาพ

3 **ทำให้เป็นการเรียนรู้** ในการสะท้อนผลลัพธ์
ผู้เลียงหรือแกนนำชุมชนจะมีการตั้งคำถามและ
ชวนวิเคราะห์เปรียบเทียบผลลัพธ์การเปลี่ยนแปลง
ว่าใครทำ ไม่ทำ สำเร็จ ไม่สำเร็จและชวนกันหา
วิธีการแก้ไขปรับปรุงพร้อมทั้งสรุปข้อเรียนรู้ที่ได้
จากการดำเนินงานในแต่ละระยะว่าจะอะไรคือปัจจัย
ที่นำมาสู่ความสำเร็จ อะไรคือปัญหาอุปสรรคที่
เกิดขึ้นจากการขับเคลื่อนงานที่ส่งผลต่อผลลัพธ์

4 **การทำหลายๆ รอบ** โดยอิงกับระยะ
การเปลี่ยนแปลงตามบันไดผลลัพธ์

5